

Lääkkeiden määrääminen

Tässä osiossa opit kuinka resepti laaditaan ja saat tärkeää tietoa potilasohjeesta

19.5.2021

Sähköinen lääkemääräys

- Lääkemääräykset on laadittu sähköisinä 1.1.2017 alkaen.
 - Paperisena saa edelleen määrätä pro auctore-lääkemääräykset, lääkkeelliset kaasut ja potilas- tai laitospotilaisten erityislupavalmisteet, sairaala-apteekki lääkemääräykset ja eurooppalaiset lääkemääräykset.
 - Häiriö- ja poikkeustilanteissa lääkemääräykset voi laatia puhelin- tai paperireseptillä.
 - Häiriötilanteissa huumausainereseptejä voi määrätä huumausainelomakkeella.
- Lääkkeen määrääminen muulla tavalla kuin sähköisenä lääkemääräyksenä on aina perusteltava. Syy paperi- tai puhelinreseptin kirjoittamiseen voi olla:
 - tekninen häiriö
 - kiireellinen lääkehoito poikkeustilanteessa
 - muu syy
 - erityislupavalmiste.

Lääkkeen määrääminen

- Lääkkeen määrääminen edellyttää, että lääkäri on henkilökohtaisesti tutkinut potilaan edellisen vuoden aikana ja varmistunut määrättävän lääkityksen tarpeesta.
 - Henkilökohtaista tutkimusta ei kuitenkaan tarvita, jos lääkäri voi varmistua potilaan lääkityksen tarpeesta potilasasiakirjojen tai muiden tietojen perusteella.
- Lääkkeen määräämisen yhteydessä lääkärin pitää ottaa huomioon muut potilaan käyttämät lääkkeet.
 - Hän voi potilaan suullisella suostumuksella katsoa Reseptikeskuksesta potilaan muut sähköiset lääkemääräykset toimitustietoineen ja näin muodostaa paremman kokonaiskuvan potilaan lääkityksestä.
 - Lääkäri ei kuitenkaan näe niitä reseptejä, joiden näkymisen potilas on kieltänyt (pl. PKV- ja huumausainelääkemääräys) ellei lääkäri itse ole määrännyt ko. lääkettä.
 - Potilastietojärjestelmä saattaa tukea päätöksen tekoa ilmoittamalla mm. interaktioista.

Lääkkeen määräämisen perustiedot

- Potilastietojärjestelmään tulee aina merkitä seuraavat tiedot lääkkeen määräämisen yhteydessä:
 - lääkemääräyksen antopäivä
 - lääkevalmisteen kauppanimi tai lääkeaine tai -aineet
 - lääkkeen vahvuus ja lääkemuoto
 - määrätty määrä
 - käyttötarkoitus
 - annostusohje
 - lääkevaihtokiellossa kiellon syy
 - tieto siitä onko lääke määrätty sähköisenä vai muulla tavalla
 - tiedot lääkkeen käyttöön liittyen esim. lääkkeen käytön aloittaminen

Lääkkeen määräämisoikeuden rajoitukset ja määräämisehto

- Potilastietojärjestelmä ilmoittaa lääkkeenmäärääjälle mahdollisista lääkkeenmääräämisoikeuden rajoituksista, joko estäen lääkkeen määräämisen teknisesti tai antaen teksti-ilmoituksen rajoituksesta.
 - Kun lääkäri laatii reseptiä valmisteesta, jonka määrääminen on sallittua ainoastaan tietyillä ehdoilla, lääkäri saa määräämisehdoista ilmoituksen.
 - Jos määräämisehto ei täyty, lääkkeen määrääminen pitää lopettaa, tällöin potilaalle pitää määrätä jokin muu ko. valmisteen korvaava valmiste tai ohjata potilas muualle.

Potilas on vailla henkilötunnusta

- Jos potilaalla ei ole virallista henkilötunnusta, resepti määrätään potilaan nimellä ja syntymäajalla.
- Potilaalle, jolla ei ole virallista henkilötunnusta on aina tulostettava potilasohje, jotta potilas voi hakea lääkkeen apteekista.

Potilas on nimetön vauva

- Kun potilas on nimetön vauva, reseptiin suositellaan laitettavaksi lapsen etunimeksi vauvan sukupuolesta riippuen Tyttö tai Poika ja sukunimeksi äidin sukunimi.
 - Samaa sukupuolta olevien kaksosten ja useamman vauvan kohdalla etunimeä pitää täsmentää vauvojen erottamiseksi, eli samaa sukupuolta olevat kaksoset ovat etunimiltään Tyttö A ja Tyttö B.

Alaikäinen potilas 1/3

- Alaikäisellä on oikeus päättää omasta hoidostaan silloin, kun hän on ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden siihen kykenevä.
 - Päätösikykyiseksi arvioidulla alaikäisellä on myös oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen luovuttaminen huoltajilleen tai muulle lailliselle edustajalleen.
 - Ikärajaa, jonka jälkeen alaikäinen olisi kykenevä päättämään hoidostaan ei ole olemassa, vaan terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi päätösikyvyn jokaisen alaikäisen käynnin/hoidettavan asian kohdalla erikseen.
- Kun alaikäinen ei kykene päättämään hoidostaan, hoidetaan häntä yhteistyössä vanhempien, muun huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa.

Alaikäinen potilas 2/3

- Lääkkeen määrääjän tulee kirjata reseptille alaikäisen päätöskykyisyyden arvio ja halu kieltää reseptinsä tietojen antaminen huoltajalle luokituksella:
 - 1. Ei-päätöskykyinen alaikäinen, tiedot luovutetaan huoltajille
 - 2. Päätöskykyinen alaikäinen, sallii tietojensa luovuttamisen huoltajille
 - 3. Päätöskykyinen alaikäinen, kieltää tietojensa luovuttamisen huoltajille
 - 4. Alaikäisen päätöskyky ei tiedossa, tietoja ei luovuteta huoltajille
- Huom. Tieto ei siirry käynniltä reseptille, vaan on kirjattava (ja arvioitava) jokaiselle reseptille erikseen.
- Reseptiä uusittaessa aikaisempi tieto kopioituu uudelle reseptille. Määräysvaiheessa se voidaan kuitenkin muuttaa.

Alaikäinen potilas 3/3

- Omakanta ei näytä huoltajille heiltä kiellettyjä reseptejä
- Reseptiyhteenvedoja tulostettaessa tulee valita kenelle yhteenvedo annetaan, huoltajalle/muulle edunvalvojalle vai alaikäiselle itselleen
 - Reseptikeskus suodattaa yhteenvedotulosteesta pois ne reseptit, joita huoltajille ei voida antaa
- Vastaanotolla tulee huomioida, mitä voi näyttää/kertoa huoltajille
- Tarkempia tietoja löytyy 3.9.2020 pidetyn koulutuksen materiaaleista: [Terveystieteiden koulutukset - Kanta.fi](#)

PKV- ja huumausainelääkemääräys 1/2

- PKV- ja huumausainelääkemääräystä laatiessa lääkärin tulee tehdä kysely muista vastaavista resepteistä Reseptikeskukseen.
 - Lääkäri saa tiedot kaikista potilaalle määrätyistä PKV- ja huumausainelääkemääräyksistä toimitustietoineen mahdollisista reseptikielloista huolimatta.
- Huumausainelääkemääräykseen tulee aina merkitä tieto, miten potilaan henkilöllisyys on varmistettu. Henkilöllisyyden varmentamiseksi käy
 - passi,
 - ajokortti,
 - henkilöllisyystodistus,
 - henkilö tunnetaan muuten.

PKV- ja huumausainelääkemääräykset 2/2

- PKV- ja huumausainereseptit voi laatia kirjallisena tai puhelinreseptinä vain:
 - teknisissä häiriötilanteissa
 - silloin kun lääkehoidon tarve on kiireellinen eikä lääkemääräystä voi olosuhteiden poikkeuksellisuuden vuoksi tai muusta syystä laatia sähköisesti.
- Paperisissa huumausaineresepteissä käytetään erillistä huumausainereseptilomaketta ja häiriön syy merkitään lomakkeeseen annostusohjeen perään.

Lääkkeen määräämisen erityistapauksia

- **Apteekissa valmistettavan lääkkeen** eli ex tempore -valmisteen resepti kannattaa tehdä rakenteisena. Myös tekstimuotoa voi käyttää.
- **Valtakunnallisen Lääketietokannan ulkopuolisen valmisteen** määräämiseen voidaan käyttää sähköistä lääkemääräystä, lukuun ottamatta varsinaisia erityisluvallisia lääkevalmisteita, koska Reseptikeskus ei toistaiseksi voi rajata erityisluvallisten reseptien toimittamista apteekille.

Pakkauksina, kokonaismääränä vai tietyksi ajaksi

- Määrättäessä valmisteita pakkauksina, kokonaismääränä tai tietyksi ajaksi valmisteen määrä merkitään asianomaisiin kohtiin eikä annostusohjeen yhteyteen.
 - **Pakkaus**-vaihtoehtoa tulisi käyttää aina, kun lääke määrätään kauppanimellä.
 - **Kokonaismäärä**-vaihtoehtoa käytetään,
 - kun lääke määrätään vaikuttavalla aineella
 - määrättäessä ex tempore -valmisteita
 - silloin kun joudutaan määräämään samalla kerralla kaksi erikokoista pakkausta.
 - **Tietyksi ajaksi** -vaihtoehtoa, käytetään aina annosjakelun yhteydessä tehtävissä lääkemääräyksissä
 - vaihtoehtoa saa käyttää myös, kun valmisteen päivittäinen annostus vaihtelee huomattavasti eikä tarvittavaa lääkemäärää tietyksi ajaksi voi laskea.

Rakenteinen lääkemääräys 1/4

- **Iterointi**-merkintä tulee tehdä reseptilomakkeen asianomaisiin kohtiin.
 - Säilytettävää lääkemääräystä ei saa iteroida.
- **Uudistamiskielto** pitää tehdä reseptilomakkeen asianomaisiin kohtiin, joten Ne rep -merkintää ei enää kirjoiteta.
- **Potilaan paino** tulee ilmoittaa alle 12-vuotiaalta potilaalta.
- **Lääkkeenvaihtokielto**. Jos lääkkeen määrääjä kieltää lääkevalmisteen vaihdon, merkitään kiello lääkemääräykseen lääkevalmistelle ja sitä koskeville ohjeille varattuun tilaan. Vaihto kielletään merkinnällä "ei lääkevaihtoa". Kiellon syytä ei merkitä lääkemääräykseen.

Rakenteinen lääkemääräys 2/4

- **Annostusohje** tulee kirjoittaa mahdollisimman täydellisesti ja potilaalle ymmärrettävässä muodossa, eli ilman lyhenteitä.
 - Mikäli annostusohje ylittää hyväksytyssä valmisteyhteenvedossa olevan annostusohjeen, käytetään Sic!-merkintää.
 - Selitys, miksi Sic!-merkintä on kirjattu kirjataan Viesti apteekille kenttään
 - Annostusohjeesta tulee ilmetä, käytetäänkö lääkettä säännöllisesti vai tarvittaessa.
 - Annostusohjeena voi perustelluissa tilanteissa käyttää myös tekstiä ”Erillisen ohjeen mukaan”, esim. Marevan–annostuksessa.
 - Tartuntatautilain mukainen yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke merkitään reseptilomakkeen asianomaiseen kohtaan

Rakenteinen lääkemääräys 3/4

- **Käyttötarkoitus** lääkkeelle on ilmoitettava aina, ellei tiedon poisjättämiseen ole perusteltua syytä.
 - Tieto kirjoitetaan sille varattuun kenttään.
- **Erillisselvitys** kirjataan sille varattuun kohtaan Kelan ohjeistamassa muodossa, jolloin potilaan oikeus Kela-korvaukseen ei vaarannu.
- **Sairauden hoito/muu** kenttään kirjataan, onko lääke määrätty sairauden hoitoon vai muuhun tarkoitukseen
- **Lääkemääräyksen poikkeuksellinen voimassaolo** -kohtaan tehdään merkintä, mikäli lääkäri haluaa, että reseptin toimitusaika on normaalista poikkeava.
 - Lääkemääräykset ovat voimassa normaalisti 2 vuotta. Poikkeuksena PKV- ja huumausainelääkemääräykset sekä potilaskohtaiset erityisluvallisten valmisteiden lääkemääräykset sekä biologiset lääkkeet, joille on saatavilla biosimilaari, ovat voimassa vain yhden vuoden.

Rakenteinen lääkemääräys 4/4

- **Viesti apteekille** -kenttään voi kirjoittaa lääkkeen toimittamiseen liittyvää tietoa.
 - esimerkiksi, että lääkkeen saa toimittaa vasta tietyn päivämäärän jälkeen, tai mihin sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikköön reseptin uudistamispyynnön voi lähettää.
- Poikkeuksellisesti kenttään voi kirjoittaa tietoa, joka apteekin pitää välittää lääkkeen noutajalle (esim. yhteydenottopyyntö), mutta muita potilaan hoitoon liittyviä viestejä ei kentässä saa välittää.
- Kenttään merkitään myös tieto liikennetapaturmasta ja siihen liittyen tieto vakuutusyhtiöstä sekä muut vastaavat erikoistilanteet.
- Huomaa, että Viesti apteekille -kentän tieto ei näy potilaalle Omakanta-palvelussa.

Potilasohje

- Lääkkeen määräämisen yhteydessä lääkkeenmäärääjä tulostaa potilaalle potilasohjeen. Potilasohjetta ei kuitenkaan tarvitse antaa, jos potilas ei ole lääkkeen määrääjän vastaanotolla lääkemääräystä laadittaessa tai jos sen antaminen ei ole teknisistä syistä mahdollista.
- Potilasohje tulee tulostaa aina kun lääkemääräys kirjoitetaan potilaalle, jolla ei ole virallista henkilötunnusta tai jos potilas tarvitsee todisteen määrätystä lääkkeestä esim. sosiaalitoimea varten.
- Potilasohje myös helpottaa asiointia apteekissa, jos apteekki ei pääse reseptikeskuksen tietoihin esimerkiksi teknisen häiriön takia.
- Tarvittaessa potilasohje voidaan tulostaa potilastietojärjestelmästä vielä 12 tunnin sisällä lääkkeen määräämisestä.
- Mikäli potilaan asiointikieli sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä on ruotsi, tulostetaan potilasohje ruotsiksi.

Yhteenveto resepteistä

- Sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä yhteenveto tulostetaan pääsääntöisesti ainoastaan vastaanottokäynnin yhteydessä. Yhteenvedon tulostamista voi pyytää potilas itse tai potilaan kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta asioiva. Reseptikeskuksen tietojen katselun perusteeksi kirjataan tällöin Yhteenveto.
- Sosiaali- tai terveydenhuollon tulostamassa yhteenvedossa eivät näy potilaan kieltämät lääkkeet, mutta potilas voi tulostaa Omakanta-palvelusta yhteenvedon, jossa myös kielletyt lääkemääräykset näkyvät.

Ulkomaanostoa varten annettava jäljennös 1/2

- Lääkemääräys, joka on tarkoitettu lääkkeen ostamiseksi ulkomailta, tallennetaan normaalisti Reseptikeskukseen, mutta toimituksia ei voi tehdä Suomen apteekeissa.
 - Huom. ”Tavallisella sähköisellä lääkemääräyksellä” voi ostaa lääkkeitä tällä hetkellä mm. Viron ja Kroatian (ja Portugalin) apteekeista
- Lääkkeen hankkimista varten potilaalle tulostetaan paperinen jäljennös lääkemääräyksestä, jonka lääkäri allekirjoittaa käsin.
- Jäljennöksen voi tulostaa kuten potilasohjeenkin 12 tunnin ajan lääkemääräyksen laatimisen jälkeen. Jos potilas kadottaa jäljennöksen, pitää lääkemääräys mitätöidä ja laatia uusi.
- Toistaiseksi rinnalla säilyvää eurooppalaista lääkemääräystä voi käyttää niissä poikkeustilanteissa, joissa paperi- tai puhelinreseptin käyttö on sallittu.

Ulkomaanostoa varten annettava jäljennös 2/2

- Lääkemääräys lääkkeen ostamiseksi ulkomailta sisältää seuraavat rajoitukset:
 - ei voi laatia ajalle
 - ei voi iteroida
 - ei voi määrätä huumausaineita tai alkuperäisen lääkemääräyksen vaativia PKV-lääkkeitä (PKV-luokitus Lääketietokannassa PA tai ZA)
 - ei voi määrätä seoksia
 - lääkemääräystä ei voi uudistaa
 - lääketietokannan mukaiset valmisteen tiedot tulevat tulosteelle suomeksi.

Matkailijalle mukaan

- Potilas voi pyytää ulkomaan matkaa varten jäljennöksen toimitetuista lääkemääräyksistä.
- **Ulkomaan matkaa varten annettava** toimitettujen lääkemääräysten yhteenveto tulostetaan vain Reseptikeskukseen tallennetuista tiedoista. Lääkkeen määrääjä tai apteekki voi allekirjoittaa jäljennöksen.
- Potilaan tulee ottaa itse selville matkakohteen tullimääräykset.

Rajattu lääkkeen määräämisoikeus

- Lain (559/1994) mukaan koskee laillistettuja sairaanhoitajia sekä sairaanhoitajana laillistettuja terveydenhoitajia ja kätilöitä,
 - jotka ovat suorittaneet tarvittavan lisäkoulutuksen,
 - toimivat kunnan tai kuntayhtymän terveydenhuollon avohoidon palvelussa,
 - ovat saaneet tehtävään vastaavalta lääkäriltä kirjallisen määräyksen,
 - Jossa määrätään ne lääkkeet, joita sairaanhoitaja saa määrätä, ja mahdolliset lääkkeiden määräämiseen liittyvät rajoitukset.
- Saavat määrätä asetuksen (1088/2010) liitteessä 1 lueteltuja lääkkeitä
 - a) ennalta ehkäisevään hoitoon,
 - b) lääkärin määräämän lääkehoiton jatkamiseen tai
 - c) sairaanhoitajan toteamaan hoidon tarpeeseen perustuvaan lääkehoitoon, joihin on vastaavan lääkärin kirjallinen määräys
- Voi määrätä kauppanimellä tai vaikuttavalla aineella